

Голові спеціалізованої вченої ради
Д 26.456.02 в Інституті вищої
освіти Національної академії
педагогічних наук України

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Письменкової Тетяни Олександрівни
«Педагогічні засади діагностики результатів загальноінженерної
підготовки бакалаврів гірництва», представлене на здобуття наукового
ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

1. Ступінь актуальності обраної теми

Забезпечення якості вищої освіти і освітньої діяльності визначено Законом України «Про вищу освіту» одним з найважливіших завдань як національної системи освіти в цілому, так і вищих навчальних закладів. На якість вищої освіти впливають різні проблеми освітньої сфери, зокрема відсутність теоретичних напрацювань і практичного досвіду щодо визначення результатів навчання та засобів діагностики рівня сформованості компетентностей здобувачів вищої освіти в контексті положень Європейського простору вищої освіти.

Традиційно основною метою засобів діагностики, за їх наявності, було виявлення та забезпечення здатності випускника до повторення або відтворення знань і навичок, а не оцінювання рівня досягнення запланованих результатів навчання та їх використання в новій якості. Тож проблема діагностики рівня сформованості компетентностей бакалавра гірництва як ключової компоненти забезпечення якості загальноінженерної підготовки фахівців є актуальною науковою задачею. Для об'єктів діяльності фахівців гірництва, де умови праці пов'язані з небезпекою для людини, навколишнього середовища й суспільства в цілому, якість підготовки фахівців потребує особливої уваги.

Дослідження цієї теми, між іншим, слугує усуненню суперечностей між суспільною потребою у висококваліфікованих фахівцях з гірництва в контексті європейської інтеграції та недостатнім рівнем сформованості професійних компетентностей випускників за спеціальністю «Гірництво» вищих навчальних закладів, зумовленим відсутністю об'єктивної і прозорої системи внутрішнього забезпечення якості; а також між потребою в отриманні об'єктивної інформації про рівень сформованості професійних компетентностей бакалаврів і недосконалістю діагностичного інструментарію для оцінювання результатів навчання у межах загальноінженерної підготовки.

Отже, актуальність дослідження обґрунтовано на достатньому рівні і тема дисертаційного дослідження є безсумнівно актуальною і спрямованою на розв'язання потреб сьогодення.

2. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами теоретичного та практичного досліджень, здійснених дисертанткою, і, в цілому, не викликають сумніву. Найбільш суттєві наукові та практичні результати, одержані здобувачем, викладено в загальних висновках і висвітлено в опублікованих працях.

Слід відзначити повноту і доказовість теоретичної бази дослідження.

Автор виявляє високий рівень наукової компетентності, характеризуючи стан нормативно-правової бази щодо діагностики рівня сформованості компетентностей здобувачів вищої освіти.

Найбільш суттєві наукові результати, одержані здобувачем, становлять обґрунтовані педагогічні засади діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва як складової системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, а також встановлення закономірності, що зростання рівня складності похідної компетентності як запланованого результату навчання, необхідно спричиняє зростання ступеня складності засобів діагностики, якими контролюється досягнення визначеної похідної компетентності.

Положення, які сформульовано в дисертації, достатньо обґрунтовано. Висновки та рекомендації, викладені в дисертаційній роботі, ґрунтуються на застосуванні сучасних методів дослідження як теоретичних, так й емпіричних.

Результати дисертаційного дослідження апробовані на науково-практичних конференціях і використовуються в освітньому процесі вищих навчальних закладів України.

Вищевикладене дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційного дослідження Письменкової Т.О. достатньо обґрунтовані.

3. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Високий ступінь достовірності теоретичних положень та практичних результатів дисертаційного дослідження Письменкової Т.О. досягнуто не лише теоретичними методами, а й завдяки експериментальному дослідженню і статистичній обробці отриманих даних. Аналіз здобутих експериментальних результатів наочно проілюстрований в численних таблицях і графіках. Достовірність та обґрунтованість результатів експериментальної роботи забезпечується репрезентативністю вибірок, співставленням рівнів досягнень бакалаврів в експериментальній та контрольній групах. Вищевикладене доводить, що висновки, теоретичні положення і практичні результати дисертаційної роботи Письменкової Т.О. є логічними і переконливими.

Наукова новизна проведеного дослідження безперечна: його автором обґрунтовано педагогічні засади діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва як складової системи внутрішнього

забезпечення якості вищої освіти, удосконалено формування та обґрунтування системи принципів і підходів до розроблення та використання засобів діагностики як складової педагогічних засад діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва – принципи відповідності, послідовності, вимірюваності, відкритості та прозорості, об'єктивності, систематичності, градації та системності, які в сукупності з компетентнісним і студентоцентрованим підходами складають методологічну основу внутрішнього забезпечення якості вищої освіти, також обґрунтовано критерії щодо визначення результатів навчання (похідних компетентностей) за навчальними дисциплінами загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва та запропоновано удосконалену методику діагностування результатів навчання бакалаврів гірництва.

Новизна і достовірність результатів дослідження, проведеного Письменковою Т.О., забезпечені методологічною обґрунтованістю вихідних позицій, застосуванням комплексу різноманітних взаємодоповнюючих методів, які відповідають предмету, меті та завданням дослідження, результатами дослідно-експериментальної роботи, об'єктивним аналізом здобутих результатів.

4. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Дисертаційна робота Письменкової Т.О. містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему забезпечення якості вищої освіти через теоретичне обґрунтування педагогічних засад діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва як складової системи якості. Одержані в ході виконаного дослідження результати підтвердили правомірність вихідних положень, покладених в його основу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх використання забезпечить об'єктивність і прозорість діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва як складової системи внутрішнього забезпечення якості, зокрема:

– методичні рекомендації формування засобів діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва та засоби діагностики, що базуються на застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій (акти впровадження в освітній процес Державного ВНЗ «Національний гірничий університет» від 15 січня 2015 р., ДВНЗ «Криворізький національний університет» від 21 липня 2016 р., Житомирського державного технологічного університету від 24 березня 2017 р. № 44-45/598) та молодших спеціалістів гірництва (акт впровадження Лисичанського державного гірничо-індустріального коледжу від 23.03.2017);

– методичний посібник для науково-педагогічних працівників «Автоматизована система вимірювання і оцінювання рівня сформованості компетентностей здобувачів вищої освіти».

Окремі елементи дослідження впроваджено в навчальну дисципліну «Педагогіка вищої школи» у межах програм підготовки магістрів технічних спеціальностей (акт впровадження ДВНЗ «НГУ» від 15 січня 2015 р.).

5. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях

Основні положення та результати дослідження відображено в 19 публікаціях автора, серед яких: сім – у наукових фахових виданнях (з них дві – у закордонних виданнях), дев'ять тез доповідей – у збірниках матеріалів конференцій, дві статті в науковому виданні (видання входить до міжнародного каталогу періодичних видань Ulrichsweb™ Global Serials Directory), один методичний посібник для науково-педагогічних працівників. Наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено у друкованих працях.

Структурна побудова, зміст, результати роботи, висновки відповідають і відображають основні положення дисертації. Обсяг і зміст дисертації показують, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих дисертантом результатів, слід відмітити ряд дискусійних положень до змісту роботи, а також висловити окремі побажання:

1. Бажано було б розширити і деталізувати положення наукової новизни одержаних результатів: «вперше», «удосконалено», «дістало подальшого розвитку», оскільки частина позицій наукової новизни сформульована у вигляді анотації зробленого здобувачем, не розкриваючи сутності та особливостей отриманих наукових результатів.

2. У першому розділі недостатньо розкрито доробок інших авторів за темою дослідження. Зокрема, автором наведено перелік дисертаційних робіт за досліджуваною проблемою, проте відсутній їх критичний аналіз.

3. Не зовсім коректним є вживання автором на рис. 2.2 дисертації (рис.1 автореферату) узагальненого поняття «дидактичні категорії діагностики» до всіх трьох складових наведених педагогічних засад діагностики (організація, реалізація та забезпечення). Тим більше, що не всі наведені нижче складові повною мірою відносяться до згаданого вище узагальненого поняття.

4. Важко зрозуміти, чому в схемі на тому ж рисунку складова «результати діагностування – рівень сформованості похідних компетентностей бакалаврів гірництва» виділена окремо, а не входить, наприклад, до складової реалізації діагностики.

5. Матеріал, розміщений у другому розділі роботи, а саме удосконалення понятійного апарату дослідження, варто було б подати у першому розділі роботи.

6. Автором пропонується ввести в освітній глосарій новий термін «похідна компетентність», проте його впровадження потребує більш широкого

обговорення серед наукової громадськості. Крім того, він може стосуватися вивчення не тільки дисциплін загальноінженерної підготовки, як тлумачить автор, але і інших.

7. На нашу думку, у процесі розробки педагогічних засад діагностики загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва автору слід було б не обмежуватися тільки методом тестування, а розглядати всі методи в комплексі (усні, письмові, розв'язування задач, проектування тощо).

8. Бажано було б провести аналіз зарубіжного досвіду щодо підготовки відповідних фахівців з метою імплементації позитивних сторін, що зарекомендували себе.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника»

Дисертаційна робота Письменкової Тетяни Олександрівни є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне і прикладне значення. На підставі виконаних досліджень і розробок автором здійснено комплексне вирішення важливого науково-практичного завдання, яке полягає у забезпеченні якості вищої освіти через теоретичне обґрунтування педагогічних засад діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва як складової внутрішньої системи забезпечення якості вищої освіти університету.

Дисертаційна робота «Педагогічні засади діагностики результатів загальноінженерної підготовки бакалаврів гірництва» заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів» (пп. 9, 11, 12) та іншим інструктивним вимогам щодо кандидатських дисертацій, а її автор – Письменкова Тетяна Олександрівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

головний науковий співробітник
науково-організаційного центру
Національної академії СБ України
доктор педагогічних наук, професор

В.М. Манько

Підпис В.М. Манька засвідчую.
Учений секретар
Національної академії СБ України
кандидат юридичних наук

О.В. Бутенко

14 червня 2017 р.